

DZIEŁO SOLIDARNOŚCI PO LATACH

Warszawa, sierpień 2009 roku

W 29 lat po strajkach 1980 r. i powstaniu pierwszej Solidarności (1980-81), w dn. 6-9.08.2009 TNS OBOP zbadał opinie o znaczeniu Solidarności dla Polski i porównał je z opiniami zbadanymi w 2005 r., przed obchodami 25-lecia Solidarności.

- ❑ Zdecydowana większość badanych (63%) ocenia tamte wydarzenia jako korzystne dla Polski; 11% ocenia je jako niekorzystne, a 15% jako w takim samym stopniu korzystne, jak i niekorzystne.
- ❑ Również zdecydowana większość (56%) uznaje, że bez Solidarności demokracji w Polsce byłoby mniej; 18% uważa, że byłoby jej tyle samo, a 7%, że więcej.
- ❑ Połowa, 50% Polaków uważa też, że bez Solidarności Polska nie byłaby niepodległą, a 28%, że byłaby niepodległą.
- ❑ Ocena wpływu Solidarności na położenie materialne Polaków jest bardziej skomplikowana. Znaczna część badanych jest zdania, że Solidarność doprowadziła do poprawy tego położenia (46%), ale wielu uważa, że bez strajków 1980 r. i Solidarności Polakom żyłoby się tak samo (16%) albo nawet lepiej (18%).
- ❑ W latach 2005-2009 nie nastąpiły większe zmiany w dystrybucji tych poglądów w społeczeństwie.

Cytowanie, publiczne odtwarzanie, kopiowanie oraz wykorzystywanie w innej formie danych, informacji i opracowań zawartych w tej publikacji jest dozwolone pod warunkiem podania źródła: TNS OBOP.

„Sierpień jest miesiącem, w którym jak każdego roku będzie się dużo mówić o strajkach 1980 roku i o Solidarności” – tak zaczynało się pierwsze pytanie w przeprowadzonym na początku sierpnia (6-9 VIII 2009) sondażu TNS OBOP poświęconym ocenie znaczenia tamtych wydarzeń dla Polski¹. Wyjątkowość „Solidarności” polegała na tym, że podjęła ona trzy wielkie zadania na raz. *Jako ruch związkowy podjęła walkę o prawa socjalne i poprawę położenia ludzi pracy, jako ruch polityczny – walkę o demokrację, a jako ruch narodowy podjęła problemy tożsamości narodowej i niepodległości.* W sondażu pytano o to, czy Solidarności udało się w każdej z tych trzech dziedzin. Najpierw zapytano o ogólną ocenę Solidarności.

Pytania tego sondażu zadano już w 2005 r., przed obchodami 25-lecia Solidarności. Dzięki temu możemy zobaczyć, czy i jak oceny zmieniły się od tego czasu.

OGÓLNA OCENA SOLIDARNOŚCI

Ogólną ocenę strajków 1980 roku i Solidarności uzyskano zadając pytanie „czy wydarzenia te były dla Polski korzystne czy niekorzystne”. *Ocena ta okazała się bardzo pozytywna: dwie trzecie (63%) badanych uznało te wydarzenia za korzystne dla Polski, zaś tylko 11% uznało je za niekorzystne.* Co więcej, oceny zdecydowanie pozytywne są bardzo częste (25%), a zdecydowanie negatywne zdarzają się wyjątkowo (1%).

CZY PANA ZDANIEM, OGÓLNIIE RZEC BIORĄC, STRAJKI 1980 ROKU I SOLIDARNOŚĆ BYŁY KORZYSTNE CZY NIEKORZYSTNE DLA POLSKI?		
	2005	2009
Zdecydowanie korzystne	29%	25%
Raczej korzystne	36%	38%
W takim samym stopniu korzystne, jak i niekorzystne	13%	15%
Raczej niekorzystne	10%	10%
Zdecydowanie niekorzystne	2%	1%
<i>Trudno powiedzieć</i>	10%	11%

¹ Sondaż TNS OBOP zrealizowano w dniach 6-9 sierpnia 2009 r. na reprezentatywnej, losowej 1005-osobowej ogólnopolskiej próbie mieszkańców Polski w wieku 15 i więcej lat. Maksymalny statystyczny błąd pomiaru dla tej wielkości próby wynosi +/- 3,1%, przy wiarygodności oszacowania równej 95%.

Porównanie z rokiem 2005 pokazuje, że w ciągu czterech ostatnich lat nie nastąpiły istotne zmiany ocen oprócz niewielkiego zmniejszenia się odsetka ocen bardzo pozytywnych (z 29% do 25%).

Ocena Solidarności jest zróżnicowana w różnych przekrojach. Nie ma jednak takiej kategorii społecznej, w jakikolwiek sposób wyodrębnionej, w której pozytywnie oceniliby Solidarność *wyraźnie* mniej niż połowa badanych (wśród badanych z wykształceniem podstawowym osób takich jest 49%, a wśród gospodyń domowych 48%).

Przewaga ocen pozytywnych nad negatywnymi jest podobna we wszystkich grupach **wieku**, jedynie wśród osób 60+ wyraźnie spada. Silniejszy jest **wpływ wykształcenia**. W kolejnych czterech grupach wykształcenia odsetek ocen pozytywnych rośnie z 49% do 86%; a spada z 17% do 4%.; skok istnieje między wykształceniem średnim i wyższym. Podobnie działa **miejsce zamieszkania**: wraz ze wzrostem wielkości miejsca zamieszkania odsetek ocen pozytywnych rośnie z 57% (wieś) do 71% (m-to powyżej 500 tys.).

Niewielkie zróżnicowanie ocen Solidarności istnieje między **grupami społeczno-zawodowymi**. Wśród prywatnych przedsiębiorców nie występują w ogóle oceny negatywne, a 65% ocenia Solidarność pozytywnie; pozytywnie ocenia Solidarność 76% kierowników i specjalistów (ale 8% - negatywnie). Najmniej pozytywnie oceniają Solidarność gospodynie domowe, emeryci i bezrobotni - nawet jednak w tych grupach pozytywne oceny Solidarności zdecydowanie dominują nad negatywnymi. Zwraca uwagę poprawa ocen wśród rolników, w 2005 r. oceniało ją pozytywnie 50%, a dziś 64%. Ocena zasług Solidarności dla Polski wciąż zależy od tego, czy należy się do grup, które na zmianach zapoczątkowanych przez Solidarność zyskały najwięcej i do grup, które uważają się za ofiary, a nie beneficjentów tych zmian.

Dane w proc.

	CZY PANA(I) ZDANIEM, OGÓLNE RZEC BIORĄC, STRAJKI 1980 ROKU I SOLIDARNOŚĆ BYŁY KORZYSTNE CZY NIEKORZYSTNE DLA POLSKI?			
	KORZYSTNE	W TAKIM SAMYM STOPNIU KORZYSTNE, JAK I NIEKORZYSTNE	NIEKORZYSTNE	TRUDNO POWIEDZIEĆ
WYKSZTAŁCENIE				
Podstawowe, gimnazjalne	49	21	17	13
Zasadnicze zawodowe	59	15	11	15
Średnie i pomaturalne	65	17	12	6
Licencjat, wyższe	86	4	4	6
Miejsce zamieszkania				
Wieś	57	17	14	12
Miasto do 100	61	14	13	12
Miasto 101-500	77	10	5	8
Miasto pow. 500	71	18	6	5
Grupa społeczno-zawodowa				
Kierownicy i specjaliści	76	8	8	8
Prywatni przedsiębiorcy	65	22	0	13
Pracownicy administracji i usług	71	12	9	8
Robotnicy	69	9	10	12
Rolnicy	64	22	3	11
Gospodynie domowe	48	19	22	11
Emeryci i renciści	58	17	18	7
Uczniowie i studenci	67	8	6	19
Bezrobotni	56	22	8	14

POPRAWA POŁOŻENIA MATERIALNEGO POLAKÓW

O tym, jaki wpływ na położenie materialne Polaków miała – w ich ocenie – Solidarność, dowiadujemy się z odpowiedzi na dwa pytania: „czy bez strajków 1980 r. i Solidarności, większości Polaków pod względem materialnym żyłoby się dziś lepiej czy gorzej?” oraz „czy bez strajków lata 1980 r. i Solidarności, sytuacja robotników i pracowników zakładów pracy byłaby dziś lepsza czy gorsza?” Intencją tych pytań nie było zbadanie, czy w opinii Polaków dziś żyje się im lepiej czy gorzej niż przed rokiem 1980, ale zbadanie, jaka zmiana nastąpiła *pod wpływem* wydarzeń

z lat 1980-1981. Dlatego pytanie przybrało postać tzw. nierzeczywistego okresu warunkowego, dobrze nadającego się do oceny wpływów przyczynowych. Uzyskane odpowiedzi ujęto w jednej tabeli.

CZY PANA(I) ZDANIEM, BEZ STRAJKÓW LATA 1980 ROKU I SOLIDARNOŚCI				
	WIĘKSZOŚCI POLAKÓW POD WZGLĘDEM MATERIALNYM ŻYŁOBY SIĘ DZIŚ LEPIEJ CZY GORZEJ?		SYTUACJA ROBOTNIKÓW I PRACOWNIKÓW INNYCH ZAKŁADÓW PRACY BYŁABY DZIŚ LEPSZA CZY GORSZA	
	2005	2009	2005	2009
Zdecydowanie lepiej	3%	3%	5%	5%
Raczej lepiej	19%	15%	17%	16%
Tak samo	15%	16%	14%	13%
Raczej gorzej	33%	35%	34%	34%
Zdecydowanie gorzej	10%	11%	11%	11%
Trudno powiedzieć	20%	20%	19%	21%

Odpowiedzi na te dwa pytania są do siebie bardzo podobne, różnice między nimi nie przekraczają 3 punktów procentowych. 46% badanych uważa, że bez Solidarności większości Polaków żyłoby się dziś gorzej, 18% - że lepiej, a 16% - że tak samo. Jakby nie liczyć, najczęstszym, dominującym poglądem jest opinia, że Solidarność (i to, co wywołała) doprowadziła do poprawy położenia materialnego Polaków. Poglądu tego nie wyraża jednak bezwzględna większość badanych, a ludzi przekonanych, że bez Solidarności żyłoby się nam gorzej jest niewiele więcej niż przekonanych, że bez Solidarności żyłoby się nam lepiej lub tak samo.

Pytanie drugie zadano, dlatego że istnieje pogląd, iż robotnicy - ci, którzy byli podstawową siłą Solidarności, po przełomie ustrojowym stali się ofiarami przemian, które Solidarność uruchomiła. Niemal identyczne odpowiedzi na pytania o sytuację „robotników i pracowników zakładów pracy” i o sytuację „większości Polaków” sugerują, że powszechna opinia nie wyróżnia robotników spośród ogółu. W analizie zróżnicowania tych ocen skupimy się na ocenach wpływu Solidarności na położenie materialne większości Polaków.

W okresie 2005-2009 nieco, z 22 do 18% zmalał odsetek przekonanych, że bez Solidarności Polakom żyłoby się teraz lepiej, a z 43 do 46% wzrósł odsetek przekonanych, że żyłoby się im gorzej.

Tabele aneksowe pokazują szczegóły tego **zróźnicowania**. Zwracają uwagę ważne różnice między grupami społecznymi.

1. Przekonanie o pozytywnym wpływie Solidarności na położenie materialne Polaków wyraźnie nasila się wraz ze wzrostem wykształcenia oraz własnej sytuacji materialnej.

2. Pogląd o pozytywnym wpływie Solidarności na położenie materialne Polaków jest najbardziej rozpowszechnione wśród kierowników i specjalistów (70%). Rolnicy (38%) i bezrobotni (36%) są tymi, którzy najrzadziej podzielają ten entuzjazm. W obu tych grupach odsetek przekonanych, że bez Solidarności w Polsce żyłoby się gorzej jest większy niż przekonanych, że żyłoby się *lepiej*, ale też w każdej z tych grup odsetek ten jest mniejszy niż przekonanych, że żyłoby się *lepiej lub tak samo*.

SOLIDARNOŚĆ JAKO CZYNNIK ZMIANY DEMOKRATYCZNEJ

Ocena zasług Solidarności dla demokracji jest zdecydowanie wyższa. Ocenę tę badani wyrażali odpowiedzią na pytanie, czy „bez strajków 1980 r i Solidarności, demokracji byłoby dziś w Polsce więcej czy mniej?” Pytanie sformułowano łagodnie, aby mogli na nie odpowiedzieć także badani, którzy sądzą, że w Polsce demokracji jest bardzo mało, że ma ona charakter fasadowy itd.

Przeszło połowa badanych (56%) uważa, że bez strajków 1980 r. i Solidarności, demokracji byłoby dziś w Polsce mniej, przy czym znaczna część z nich jest stanowcza w tym przekonaniu. Jedna czwarta, 25% uważa, że demokracji byłoby tyle samo lub mniej. *Pod tym względem Solidarność odniosła sukces nie tylko w rzeczywistości, ale także w świadomości społecznej.*

CZY PANA(I) ZDANIEM, BEZ STRAJKÓW 1980 R. I SOLIDARNOŚCI, DEMOKRACJI BYŁOBY DZIŚ W POLSCE WIĘCEJ CZY MNIEJ?		
	2005	2009
Zdecydowanie więcej	1%	1%
Raczej więcej	5%	6%
Tyle samo	16%	18%
Raczej mniej	37%	36%
Zdecydowanie mniej	26%	20%
<i>Trudno powiedzieć</i>	15%	19%

W ostatnich czterech latach wyraźnie ubyło (spadek z 26 do 20%) badanych, którzy sądzą, że bez Solidarności byłoby w Polsce znacznie mniej demokracji.

Zasługi Solidarności dla politycznej emancypacji społeczeństwa nie wszyscy oceniają jednakowo. Ich świadomość bardzo wyraźnie rośnie przede wszystkim z poziomem wykształcenia. Ludzie z wykształceniem podstawowym widzą je z trudnością, zaś wśród ludzi z wykształceniem wyższym są one dostrzegane powszechnie.

Dane w proc.

WYKSZTAŁCENIE	CZY PANA(I) ZDANIEM, BEZ STRAJKÓW LATA 1980 ROKU I SOLIDARNOŚCI, DEMOKRACJI BYŁOBY DZIŚ W POLSCE WIĘCEJ CZY MNIEJ?			
	Więcej	tyle samo	mniej	trudno powiedzieć
Podstawowe, gimnazjalne	9	24	37	30
Zasadnicze zawodowe	8	22	51	19
Średnie i pomaturalne	7	18	60	15
Licencjat, wyższe	4	7	83	6

Zwracają uwagę różnice ocen Solidarności jako czynnika zmiany demokratycznej – pomiędzy sympatykami różnych partii politycznych.

Dane w proc.

AKTUALNE PREFERENCJE WYBORCZE	CZY PANA(I) ZDANIEM, BEZ STRAJKÓW 1980 ROKU I SOLIDARNOŚCI, DEMOKRACJI BYŁOBY DZIŚ W POLSCE WIĘCEJ CZY MNIEJ?			
	więcej	tyle samo	mniej	trudno powiedzieć
PO	10	13	71	6
PSL	14	37	47	2
PiS	3	16	76	5
SLD	7	18	57	18

Odsetki w stosunku do badanych, którzy mówią, że gdyby w najbliższą niedzielę odbyły się wybory, to poszliby głosować i mają sprecyzowane preferencje.

Zwolennicy PSL i SLD wyraźnie częściej niż zwolennicy PO i PiS, partii posolidarnościowych nie widzą zasług Solidarności dla demokracji w Polsce, w przypadku PSL opinia, że bez Solidarności byłoby demokracji mniej (47%) występuje nawet rzadziej niż opinia, że byłoby jej tyle samo lub mniej (51%).

SOLIDARNOŚĆ A NIEPODLEGŁOŚĆ

Połowa (50%) badanych uważa, że bez strajków lata 1980 roku i Solidarności, Polska nie byłaby niepodległa, zaś dwukrotnie mniej (28%) sądzi, że Polska byłaby niepodległa bez strajków i Solidarności. *Także w tej dziedzinie historyczna rola Solidarności jest więc oceniona wysoko.* Poglądy w tej sprawie są bardzo stabilne, ale w ciągu ostatnich czterech lat dominujące przekonanie, że bez Solidarności Polska nie byłaby niepodległa, nieco straciło na powszechności i kategoryczności.

CZY PANA(I) ZDANIEM, BEZ STRAJKÓW 1980 ROKU I SOLIDARNOŚCI, POLSKA BYŁABY CZY NIE BYŁABY NIEPODLEGŁA?		
	2005	2009
Na pewno byłaby niepodległa	6%	6%
Raczej byłaby niepodległa	21%	22%
Raczej by nie była niepodległa	28%	32%
Na pewno by nie była niepodległa	26%	18%
<i>Trudno powiedzieć</i>	19%	22%

Uznawaniu poglądu o istotnej roli Solidarności w uzyskaniu przez Polskę niepodległości wyraźnie sprzyja wykształcenie. Podobnie, jak w przypadku oceny roli Solidarności w ustanowieniu w Polsce demokracji, istotne znaczenie ma tutaj orientacja polityczna. Dane w tabeli pokazują, że sympatycy partii posolidarnościowych (PO i PiS) różnią się wyraźnie od sympatyków PSL i SLD. Wśród sympatyków PSL pogląd, że Polska byłaby niepodległa i bez Solidarności występuje nawet nieco częściej niż pogląd, że bez Solidarności Polska niepodległą by nie była.

Dane w proc.

AKTUALNE PREFERENCJE WYBORCZE	CZY PANA(I) ZDANIEM, BEZ STRAJKÓW LATA 1980 ROKU I SOLIDARNOŚCI, POLSKA BYŁABY CZY NIE BYŁABY NIEPODLEGŁA?		
	BYŁABY NIEPODLEGŁA	NIE BYŁABY NIEPODLEGŁA	TRUDNO POWIEDZIEĆ
PO	28	61	11
PSL	48	45	7
PiS	19	73	8
SLD	36	42	22

Odsetki w stosunku do badanych, którzy mówią, że gdyby w najbliższą niedzielę odbyły się wybory, to poszliby głosować i mają sprecyzowane preferencje

PODSUMOWANIE

W prawie 30 lat po strajkach 1980 r. i powstaniu pierwszej Solidarności (1980-81) zdecydowana większość Polaków ocenia tamte wydarzenia jako korzystne dla Polski. Również zdecydowana większość uznaje, że bez nich demokracji w Polsce byłoby mniej. Większość Polaków uważa też, że bez Solidarności Polska nie byłaby niepodległą. Ocena wpływu Solidarności na położenie materialne Polaków jest bardziej skomplikowana. Znaczna część społeczeństwa jest zdania, że Solidarność doprowadziła do poprawy tego położenia, ale niewiele mniej uważa, że bez strajków 1980 r. i Solidarności większości Polaków żyłoby się tak samo albo nawet lepiej.

W latach 2005-2009 nie nastąpiły większe zmiany w dystrybucji tych poglądów w społeczeństwie

P16. Czy Pana(i) zdaniem, ogólnie biorąc, strajki 1980 roku i Solidarność były korzystne czy niekorzystne dla Polski?

		Dane w proc.				LICZBA OSÓB
		korzystne	w takim samym stopniu korzystne, jak i niekorzystne	niekorzystne	trudno powiedzieć	
OGÓŁEM		63	15	11	11	1005
PLEĆ	mężczyźni	68	13	10	10	479
	kobiety	59	17	13	11	526
WIEK	15-19 lat	60	7	8	25	81
	20-29 lat	65	14	7	14	196
	30-39 lat	61	14	7	18	171
	40-49 lat	65	16	12	7	155
	50-59 lat	69	16	14	2	180
	60 lat lub więcej	58	18	17	7	221
WYKSZTAŁCENIE	podstawowe, gimnazjalne	49	21	17	13	165
	zasadnicze zawodowe	59	15	11	15	260
	średnie i pomaturalne	65	17	12	6	365
	licencjat, wyższe	86	4	4	6	102
	jeszcze się uczy	67	8	6	18	114
MIEJSCE ZAMIESZKANIA	wieś	57	17	14	12	381
	miasto do 100 tys.	61	14	13	12	326
	miasto 101-500 tys.	77	10	5	8	177
	miasto pow. 500 tys.	71	18	6	5	120
REGION	małopolski	56	23	10	11	151
	wschodni	63	12	12	13	127
	katowicki	71	10	10	9	159
	dolnośląski	74	9	14	3	93
	wielkopolski	50	18	16	16	138
	pomorski	66	16	10	8	113
	centralny	64	15	10	11	223
AKTYWNOŚĆ ZAWODOWA	pracuje zawodowo	69	13	7	10	446
	nie pracuje zawodowo	58	16	14	11	559
GRUPA SPOŁECZNO - ZAWODOWA	kierownicy i specjaliści	76	8	8	8	54
	prywatni przedsiębiorcy	65	22		13	45
	pracownicy administracji i usług	71	12	9	8	157
	robotnicy	69	9	10	12	143
	rolnicy	64	22	3	11	48
	gospodynie domowe	48	19	22	11	64
	emeryci i renciści	58	17	18	7	301
	uczniowie i studenci	67	8	6	19	114
	bezrobotni	56	22	8	14	80
SAMOOCENA SYTUACJI MATERIALNEJ	dobra	73	10	9	9	227
	średnia	62	16	10	12	616
	zła	53	20	19	8	162
STOSUNEK DO WIARY	wierzący i regularnie praktykujący	63	16	11	9	483
	wierzący i niereg. praktykujący	64	13	10	12	351
	wierzący lecz niepraktykujący	60	15	14	11	149
	niewierzący	72	3	18	7	23
POGLĄDY POLITYCZNE	lewicowe	54	20	23	3	110
	centrolewicowe	57	28	15		66
	centroprawicowe	89	10	1	0	106
	prawicowe	76	7	11	6	202
	trudno powiedzieć	56	16	10	18	519
		50	17	14	20	276
ZAINTERESOWANIE POLITYKĄ	w ogóle się nie interesuje	66	14	10	10	393
	raczej się nie interesuje	70	16	11	3	282
	raczej się interesuje	77	8	10	5	53
	bardzo się interesuje					
AKTUALNE PREFERENCJE WYBORCZE	PO	81	11	4	4	178
	PSL	51	39	9		17
	PiS	75	11	8	6	89
	SLD	50	13	24	13	43
	żadna	75		13	12	7
	inne	66	15	15	4	20
	niezdecydowani	63	17	8	12	92

P17. Czy bez strajków 1980 r. i Solidarności większości Polaków pod względem materialnym żyłoby się dziś lepiej czy gorzej?

		Dane w proc.				LICZBA OSÓB
		lepiej	tak samo	gorzej	trudno powiedzieć	
OGÓŁEM		18	16	46	20	1005
PLEĆ	mężczyźni	18	17	47	18	479
	kobiety	18	15	45	22	526
WIEK	15-19 lat	9	9	55	26	81
	20-29 lat	15	16	38	31	196
	30-39 lat	13	19	45	24	171
	40-49 lat	30	13	45	11	155
	50-59 lat	20	15	51	15	180
	60 lat lub więcej	18	20	46	16	221
WYKSZTAŁCENIE	podstawowe, gimnazjalne	24	25	33	19	165
	zasadnicze zawodowe	20	19	38	24	260
	średnie i pomaturalne	20	15	48	17	365
	licencjat, wyższe	10	6	75	9	102
	jeszcze się uczy	8	9	50	33	114
MIEJSCE ZAMIESZKANIA	wieś	19	21	39	21	381
	miasto do 100 tys.	20	14	45	21	326
	miasto 101-500 tys.	17	8	61	13	177
	miasto pow. 500 tys.	11	16	48	25	120
REGION	małopolski	16	22	44	17	151
	wschodni	17	16	44	23	127
	katowicki	19	15	48	18	159
	dolnośląski	18	11	58	13	93
	wielkopolski	15	19	27	40	138
	pomorski	26	5	51	18	113
	centralny	18	18	51	13	223
AKTYWNOŚĆ ZAWODOWA	pracuje zawodowo	18	15	49	18	446
	nie pracuje zawodowo	18	17	44	21	559
GRUPA SPOŁECZNO - ZAWODOWA	kierownicy i specjaliści	7	6	70	18	54
	prywatni przedsiębiorcy	6	23	43	28	45
	pracownicy administracji i usług	21	17	50	12	157
	robotnicy	22	11	45	22	143
	rolnicy	21	23	38	18	48
	gospodynie domowe	15	18	42	26	64
	emeryci i renciści	23	18	44	16	301
	uczniowie i studenci	8	9	50	33	114
SAMOCENA SYTUACJI MATERIALNEJ	dobra	12	8	59	20	227
	średnia	17	18	44	21	616
	zła	28	20	33	18	162
STOSUNEK DO WIARY	wierzący i regularnie praktykujący	18	16	48	18	483
	wierzący i niereg. praktykujący	17	17	45	21	351
	wierzący lecz niepraktykujący	21	15	41	24	149
	niewierzący	13	6	60	21	23
POGLĄDY POLITYCZNE	lewicowe	32	25	30	12	110
	centrolewicowe	20	29	46	5	66
	centroprawicowe	13	9	67	11	106
	prawicowe	11	13	63	12	202
	trudno powiedzieć	19	15	38	28	519
ZAIKTERESOWANIE POLITYKĄ	w ogóle się nie interesuje	24	22	29	25	276
	raczej się nie interesuje	14	14	49	23	393
	raczej się interesuje	17	13	57	13	282
	bardzo się interesuje	19	12	57	11	53
AKTUALNE PREFERENCJE WYBORCZE	PO	17	12	58	13	178
	PSL	2	37	54	7	17
	PiS	11	16	61	12	89
	SLD	34	15	37	14	43
	żadna	25		67	7	7
	inne	9	5	71	14	20
niezdecydowani		8	14	48	31	92

P18. Czy bez strajków 1980 r. i Solidarności sytuacja robotników i pracowników zakładów pracy byłaby dziś lepsza czy gorsza?

		Dane w proc.				LICZBA OSÓB
		lepszta	taka sama	gorsza	trudno powiedzieć	
OGÓŁEM		21	13	45	21	1005
PŁEĆ	mężczyźni	23	14	45	19	479
	kobiety	19	13	46	23	526
WIEK	15-19 lat	5	4	62	29	81
	20-29 lat	19	13	39	29	196
	30-39 lat	17	14	48	21	171
	40-49 lat	32	12	37	20	155
	50-59 lat	21	13	53	13	180
	60 lat lub więcej	22	18	42	19	221
WYKSZTAŁCENIE	podstawowe, gimnazjalne	25	23	27	25	165
	zasadnicze zawodowe	23	14	39	23	260
	średnie i pomaturalne	22	14	49	15	365
	licencjat, wyższe	16	5	65	14	102
	jeszcze się uczy	8	3	55	34	114
MIEJSCE ZAMIESZKANIA	wieś	23	16	38	23	381
	miasto do 100 tys.	22	10	44	24	326
	miasto 101-500 tys.	17	13	57	13	177
	miasto pow. 500 tys.	15	14	53	18	120
REGION	małopolski	19	15	50	17	151
	wschodni	16	15	43	27	127
	katowicki	25	14	45	16	159
	dolnośląski	14	17	59	9	93
	wielkopolski	18	12	32	38	138
	pomorski	28	4	44	23	113
	centralny	21	15	47	17	223
AKTYWNOŚĆ ZAWODOWA	pracuje zawodowo	21	14	46	19	446
	nie pracuje zawodowo	20	13	44	23	559
GRUPA SPOŁECZNO - ZAWODOWA	kierownicy i specjaliści	12	9	59	21	54
	prywatni przedsiębiorcy	24	7	51	18	45
	pracownicy administracji i usług	19	20	46	14	157
	robotnicy	23	9	44	24	143
	rolnicy	25	22	36	18	48
	gospodynie domowe	12	10	59	19	64
	emeryci i renciści	25	16	40	19	301
	uczniowie i studenci	8	3	55	34	114
SAMOCENA SYTUACJI MATERIALNEJ	dobra	14	9	59	19	227
	średnia	21	15	42	22	616
	zła	30	14	38	18	162
STOSUNEK DO WIARY	wierzący i regularnie praktykujący	18	13	52	17	483
	wierzący i niereg. praktykujący	23	15	40	22	351
	wierzący lecz niepraktykujący	24	12	34	29	149
	niewierzący	9	20	43	28	23
POGLĄDY POLITYCZNE	lewicowe	42	14	32	12	110
	centrolewicowe	30	23	40	7	66
	centroprawicowe	21	15	57	7	106
	prawicowe	9	12	61	18	202
	trudno powiedzieć	19	12	40	29	519
ZAINTERESOWANIE POLITYKĄ	w ogóle się nie interesuje	29	12	31	28	276
	raczej się nie interesuje	13	16	48	23	393
	raczej się interesuje	23	10	53	14	282
	bardzo się interesuje	21	20	50	9	53
AKTUALNE PREFERENCJE WYBORCZE	PO	16	15	57	12	178
	PSL	9	27	63		17
	PiS	20	16	53	11	89
	SLD	22	22	37	19	43
	żadna	13	12	67	7	7
	inne	20	24	42	14	20
niezdecydowani		17	7	47	30	92

P19. Czy bez strajków lata 1980 r. i Solidarności demokracja byłoby dziś w Polsce więcej czy mniej?

		Dane w proc.				LICZBA OSÓB
		więcej	tylko samo	mniej	trudno powiedzieć	
OGÓŁEM		7	18	56	19	1005
PŁEĆ	mężczyźni	7	17	61	15	479
	kobiety	8	18	52	23	526
WIEK	15-19 lat	7	10	56	27	81
	20-29 lat	6	16	54	25	196
	30-39 lat	5	22	51	22	171
	40-49 lat	9	18	56	16	155
	50-59 lat	9	18	64	10	180
	60 lat lub więcej	8	18	57	18	221
WYKSZTAŁCENIE	podstawowe, gimnazjalne	9	24	37	30	165
	zasadnicze zawodowe	8	22	51	19	260
	średnie i pomaturalne	7	18	60	15	365
	licencjat, wyższe	4	7	83	6	102
	jeszcze się uczy	6	7	59	27	114
MIEJSCE ZAMIESZKANIA	wieś	7	24	48	21	381
	miasto do 100 tys.	7	14	58	22	326
	miasto 101-500 tys.	11	12	65	13	177
	miasto pow. 500 tys.	5	15	65	15	120
REGION	małopolski	8	33	47	12	151
	wschodni	11	14	51	24	127
	katowicki	8	18	61	13	159
	dolnośląski	2	14	76	9	93
	wielkopolski	7	20	40	33	138
	pomorski	10	9	54	28	113
	centralny	6	13	64	17	223
AKTYWNOŚĆ ZAWODOWA	pracuje zawodowo	6	20	59	15	446
	nie pracuje zawodowo	8	15	54	22	559
GRUPA SPOŁECZNO - ZAWODOWA	kierownicy i specjaliści	2	12	69	17	54
	prywatni przedsiębiorcy	6	39	41	14	45
	pracownicy administracji i usług	9	21	59	11	157
	robotnicy	6	19	59	17	143
	rolnicy	5	15	62	18	48
	gospodynie domowe	6	13	49	31	64
	emeryci i renciści	9	17	55	19	301
	uczniowie i studenci	6	7	59	27	114
	bezrobotni	7	20	50	23	80
SAMOOCENA SYTUACJI MATERIALNEJ	dobra	5	13	67	15	227
	średnia	8	19	53	20	616
	zła	8	18	54	21	162
STOSUNEK DO WIARY	wierzący i regularnie praktykujący	6	18	58	18	483
	wierzący i niereg. praktykujący	7	17	56	19	351
	wierzący lecz niepraktykujący	11	17	50	22	149
	niewierzący	9	14	57	21	23
POGLĄDY POLITYCZNE	lewicowe	13	29	45	13	110
	centrolewicowe	12	20	67	2	66
	centroprawicowe	5	19	72	5	106
	prawicowe	5	11	73	11	202
	trudno powiedzieć	7	17	47	29	519
ZAINTERESOWANIE POLITYKĄ	w ogóle się nie interesuje	8	21	39	32	276
	raczej się nie interesuje	6	18	59	18	393
	raczej się interesuje	9	15	66	10	282
	bardzo się interesuje	4	10	76	11	53
AKTUALNE PREFERENCJE WYBORCZE	PO	10	13	71	6	178
	PSL	14	37	47	2	17
	PiS	3	16	76	5	89
	SLD	7	18	57	18	43
	żadna	12	13	67	7	7
	inne	7	31	51	10	20
	niezdecydowani	5	21	53	21	92

P20. Czy bez strajków lata 1980 r. i Solidarności Polska byłaby czy nie byłaby niepodległa?

		Dane w proc.			LICZBA OSÓB
		byłaby niepodległa	nie byłaby niepodległa	trudno powiedzieć	
OGÓŁEM		28	50	22	1005
PŁEĆ	mężczyźni	28	52	20	479
	kobiety	28	48	24	526
WIEK	15-19 lat	22	44	34	81
	20-29 lat	34	39	28	196
	30-39 lat	23	50	27	171
	40-49 lat	29	52	19	155
	50-59 lat	29	56	14	180
	60 lat lub więcej	28	55	17	221
WYKSZTAŁCENIE	podstawowe, gimnazjalne	28	41	31	165
	zasadnicze zawodowe	25	51	24	260
	średnie i pomaturalne	33	51	16	365
	licencjat, wyższe	19	68	12	102
	jeszcze się uczy	26	41	32	114
MIEJSCE ZAMIESZKANIA	wieś	26	48	26	381
	miasto do 100 tys.	34	43	22	326
	miasto 101-500 tys.	20	64	16	177
	miasto pow. 500 tys.	30	53	17	120
REGION	małopolski	47	40	13	151
	wschodni	28	40	33	127
	katowicki	22	55	24	159
	dolnośląski	18	74	8	93
	wielkopolski	18	51	30	138
	pomorski	31	43	26	113
	centralny	29	51	20	223
AKTYWNOŚĆ ZAWODOWA	pracuje zawodowo	29	51	20	446
	nie pracuje zawodowo	27	49	24	559
GRUPA SPOŁECZNO - ZAWODOWA	kierownicy i specjaliści	14	58	28	54
	prywatni przedsiębiorcy	46	38	15	45
	pracownicy administracji i usług	38	47	15	157
	robotnicy	24	53	23	143
	rolnicy	18	59	23	48
	gospodynie domowe	26	49	26	64
	emeryci i renciści	29	52	19	301
	uczniowie i studenci	26	41	32	114
	bezrobotni	23	50	28	80
SAMOOCENA SYTUACJI MATERIALNEJ	dobra	27	57	17	227
	średnia	27	49	24	616
	zła	32	44	24	162
STOSUNEK DO WIARY	wierzący i regularnie praktykujący	26	54	20	483
	wierzący i niereg. praktykujący	28	48	24	351
	wierzący lecz niepraktykujący	35	41	23	149
	niewierzący	23	51	26	23
POGLĄDY POLITYCZNE	lewicowe	46	39	14	110
	centrolewicowe	46	48	6	66
	centroprawicowe	26	66	9	106
	prawicowe	26	65	9	202
	trudno powiedzieć	23	43	34	519
ZAINTERESOWANIE POLITYKĄ	w ogóle się nie interesuje	30	33	38	276
	raczej się nie interesuje	23	56	21	393
	raczej się interesuje	33	55	12	282
	bardzo się interesuje	29	67	4	53
AKTUALNE PREFERENCJE WYBORCZE	PO	28	61	11	178
	PSL	48	45	7	17
	PIS	19	73	8	89
	SLD	36	42	22	43
	żadna	7	93		7
	inne	41	49	10	20
	niezdecydowani	32	45	23	92